

A „TÓTH GABI MÉDIAHÁBORÚ” VALLÁSTUDOMÁNYI ÉS ZENEANTROPOLÓGIA ELEMZÉSE

Gondolatok a vallás, a politika és a könnyűzene érintkezéseiről¹

„Én a hitemmel, az új klipemmel, az öltözködési stílusommal, a hajviseletemmel úgy gondolom, nem ártok senkinek, ennek ellenére olyan indulatokat váltok ki emberekből, ami teljesen érthetetlen és elfogadhatatlan” (Tóth Gabi)²

„Értem én, hogy Tóth Gabi úgy érzi, valóban megtért, és igaza is van – csakhogy Orbán Viktor lábához tért meg. Persze ez is valami, csak nem kéne belekeverní a Jézus Krisztust.” (Puzsér Róbert)³

„A liberális (?) morál önfelkent papjai nem fogadják el, hogy egy művész – Tóth Gabi az egyik legjobb magyar könnyűzenei énekesnőnk, vitathatatlan hanggal és muzikalitással – arca és nagykövete annak a világnézetnek, amelyet sajátjának érez.” (Demeter Szilárd)⁴

„...maga a zenei világ lényegében sosem volt politika-mentes. Válaszformán csupán kellőképpen lapos lehet az állítás, hogy a politika világa sem volt soha zene-mentes.” (AGA)⁵

1. Bevezetés

Ha a kétezres évek elején valaki a magyarországi keresztény könnyűzenét vizsgálta, meglepődhetett, hogy a rendszerváltozás óta akkor eltelt időben a műfaj nem vált önálló piaci tényezővé, hanem megrekedt szubkulturális szinten. Nem

1 A tanulmány elkészítését az MTA-SZTE 'Convivence' Vallási Pluralizmus Kutatócsoport és a MOME Elméleti Intézet támogatta.

2 Tóth Gabi: *Fáj...* (2021.09.12.) <https://csalad.hu/csaladban-elni/faj>

3 <https://www.facebook.com/Robert.Puzser/posts/381181910237188/>

4 Demeter Szilárd: Hagyjátok békén Tóth Gabit! (2021.08.31.) [Origo.hu, https://www.origo.hu/itthon/20210831-demeter-szilard-toth-gabirol.html](https://www.origo.hu/itthon/20210831-demeter-szilard-toth-gabirol.html)

5 A. Gergely 2010: 9.

csupán arról volt szó, hogy a Kádár-korszakban lelkierőműként⁶ funkcionáló gitáros apostolok⁷, a római katolikus egyház megújulásának központi szereplői teljesen ismeretlenek voltak a populáris kultúrában, és dalaik nem jelentek meg sem az állami, sem a kereskedelmi médiában, hanem arról is, hogy a keresztény hitet nyíltan felvállaló énekesek ritkaságszámba mentek. Az országos médiában keresztény könnyűzenét egyedül a HIT Gyülekezetéhez kötődő, kis nézői bázissal bíró televízióban lehetett hallani a *Vidám vasárnap* dicsőítése alkalmával. A keresztény könnyűzene periférikus szerepét⁸ jól mutatta, hogy csupán egyetlen ilyen dal vált ismertté 1989 után (Friderika *Kinek mondjam el vétkeimet?*), ám az sem vallási dalként. Sőt, a Megasztár 3 tehetségkutató műsor egyik résztvevője, Póka Angéla, még 2006-ban is szóvá tette, hogy nem adhatott elő gospel dalt a műsorban.⁹ Emellett a keresztény könnyűzenei fesztiválok megmaradtak kis létszámú, családi eseményeknek, amelyeken ismert zenekarok vagy énekesek nem léptek fel, és a hírek sem tudósítottak róluk. Ha csak a keresztény könnyűzenei színtér alapján elemeztük volna ebben a periódusban a vallási kultúrát, akkor a rendszerváltozás előtti és utáni korszak között lényeges különbséget nem fedezhettünk volna fel. A keresztény könnyűzene maradt, ami volt. A populáris kultúra peremén elhelyezkedő, csak a keresztény hívek körében ismert, lelkes, de amatőr zenészek által előadott, a kereskedelmi médiában negligált, piaci vagy politikai tőkét nem képező, szubkulturális jelenség.

Néhány évvel később, a 2010-es évek közepétől viszont drasztikusan más képpel találkozhatunk. Immár nemcsak a személyes hitüket korábban is felvállaló énekesek (pl. Ákos, Mező Misi, Pajor Tamás, Szikora Róbert) beszéltek vallásosságukról, Istenhez fűződő kapcsolatukról, hanem sorra tűntek fel hívő sztárokról hírek az újságok címlapjain. Nagy Feró rádöbrent, hogy van Isten és kéri, „[h] iggyünk Istenben, mert ha hiszünk, akkor tényleg fog segíteni”.¹⁰ Pápai Joci zenéjét transzcendens kommunikációként fogja fel, amikor azt mondja, „[j]ó lenne, ha egy csatorna lehetnék isten és az emberek között, hogy a zenémmel gyógyítani tudjak”.¹¹ Kis Grófo „a Hit Gyülekezetében fogadta be a szívébe Jézust”¹², míg az Omega 2015-ben „beat misét” celebrált az Budapest Parkban, és országoszte

6 A lelkierőmű kifejezést Kamarás István használta a Kádár-korszakban az illegális határán létező nagymarosi találkozókra, melynek kezdeményezői és központi szereplői a fiatal papok mellett a keresztény könnyűzenészek voltak (Kamarás 1989).

7 Gitáros apostolnak azokat a hitüket nyíltan felvállaló keresztény könnyűzenészeket hívjuk, akik a szocializmus éveiben – a pártállami rendszerrel és sok esetben az ahhoz lojális egyházi szereplőkkel szembemelve – félig földalatti mozgalomként gitáros szolgálatot vállaltak szentmiséken, kiscsopor- tos, vagy nyilvános és tömeges vallási összejöveteleken. Tevékenységükért a fennálló hatalom külön- féle zaklatásait kellett elviselniük. Bővebben lásd Povedák K. 2019.

8 Annak elemzése, hogy a keresztény könnyűzene miért vált periférikussá, túlmutat jelen tanulmány keretein. Szerepe lehetett benne, hogy a) maguk az előadók nem kívántak a fogyasztói piac „árcikké- ivé”, sztárjaivá válni, b) dalaik nagy része nem szórakoztató célt szolgált, c) dalaik sokszor nem voltak piacképesek, d) saját imázsuk nem volt kompatibilis a szórakoztató zene piacával, e) a kereskedelmi média nem volt nyitott a keresztény könnyűzenére.

9 https://www.youtube.com/watch?v=hkQ9it5mJt4&ab_channel=AngélaPóka

10 <https://www.blikk.hu/sztarvilag/nagy-fero-radobrent-megiscsak-van-isten/z8p7l3s>

11 <https://www.borsonline.hu/celeb/2022/04/papai-joci-szeretnek-fiatal-nagypapa-lenni>

12 Vincze Miklós: Kis Grófo a Hit Gyülekezetében fogadta be a szívébe Jézust. (2022.09.08.) 24.hu

<https://24.hu/kultura/2022/09/08/kis-grofo-kozak-laszlo-hit-gyulekezete-jezus-krisztus-nemeth-sandor/>

templomokban léptek fel az Oratóriummal, mivel – ahogy az azóta megboldogult Kóbor János mondta – „[a]z ép lélek ápolásához a templomok csodálatos helyszínek”.¹³ Emellett az R-GO vezetője, Szikora Róbert, Lezsák Sándorral, az országgyűlés fideszes alelnökével közösen írt musicalt Árpád-házi Szent Erzsébet életéről az *Ég tartja a Földet – Erzsébet, a szerelem szentje* címmel.¹⁴ Mindezek mellett a 2021-es Eucharisztikus Világkongresszushoz kapcsolódva készült, a Duna TV-n látható *Őbenne* című sorozatban többek között Rúzsa Magdi, Szandi, Ferenczi György is beszélt saját hitéről.¹⁵ Sőt, ekkor már a tehetségkutató műsorok résztvevői között is megjelentek a nyíltan vallásos előadók (pl. Oláh Gergő, Henderson Dávid), és a műsorvezetők is inkább már bátorítják őket keresztény könnyűzenei/gospel dalok előadására,¹⁶ Nagy Feró szavaival: „[k]ell írni húzós keresztény nótákat is.”¹⁷ Több, nagy népszerűségnek örvendő énekes videoklipjeiben néha már direkt vallási utalások és szimbolika állnak nemcsak a szöveg, hanem a vizualitás középpontjában is (pl. Rúzsa Magdi – Domine, Roma Soul, Caramel). Mindezekén túl országos médianyilvánosságot kapnak olyan keresztény könnyűzenei fesztiválok, mint az *Ez az a nap!*, vagy a katolikus svédasztalként aposztrofált KATTÁRS (Katolikus Társadalmi Napok) Szegeden, ahol a „fergeteges keresztény könnyűzenei koncertek” között már egymás mellett, közös koncerten lépett fel a népszerű énekes Mező Misi és Szabó Balázs a keresztény könnyűzenét játszó Eucharist együttessel,¹⁸ sőt, az esemény promóciós megjelenése beszámolt arról, hogy mellettük két világi sztár – Ákos és Tóth Gabi – is

---

13 <https://www.life.hu/hirek/20150304-kobor-janos-az-omega-egyutt-es-eneke-se-koncertre-keszul-meg-birja-az-iramot-ep-test-ep-lelek.html>

14 <https://index.hu/fomo/2021/11/08/szikora-robrert-lezsak-sandor-musical-hazaszeretet-allami-tamogatas/>

15 <https://www.facebook.com/watch/?v=4546712502053939>

16 A teljesség igénye érdekében szükséges megjegyezni, hogy a tehetségkutató műsorokban vallásukat felvállaló személyek – akár versenyzők, akár zsűritagok – között felülreprezentáltak a romák. Oláh Gergő 2012-ben nyerte meg az X-Faktor tehetségkutató műsort, majd megalapította a cigány zenei elemekre is építkező, vallási tartalmú dalokat is játszó Roma Soul zenekart. Oláh Gergő a Hit Gyülekezete tagja. Mező Misi a Magna Cum Laude népszerű zenekar frontembere. Felnőttként tért be a baptista egyházba, majd elvégezte a baptista teológiai főiskolát. Bővebben lásd Povedák I. 2018. Melléjük lehet említeni a Megasztár díjazottak közül Radics Gigit, Kőkeny Attilát, vagy a talán legismertebb roma pop énekest, Molnár Ferenc Caramelt, aki felnőttfejjel történt megtérése után már nyíltan dicsőítő dalokat is ír, sőt, készülő, nyolcadik albuma gospel lesz, illetve a legjelentősebb hazai keresztény könnyűzenei fesztivál, az *Ez az a nap!* 2022-es himnuszát is többek között ő és Oláh Gergő éneklék. <https://vasarnap.hu/2019/03/21/caramel-boldogsag-kimondani-akar-a-szinpadon-is-isten-nevet/>

17 <https://vasarnap.hu/2021/02/05/nagy-fero-a-vasarnapnak-jo-ha-a-dalt-a-hivok-es-a-nem-hivok-egyarant-megszeretik/>

18 <https://vasarnap.hu/2022/08/30/fergeteges-keresztény-konnyuzenei-koncertek-szegedi-kattars/>

„fellép ’kereszténység-kompatibilis’ dalokkal [...], amelyek szintén hidat tudnak képezni a világi és a szent között – leginkább a szent felé irányítva a figyelmet.”¹⁹

A keresztény könnyűzenét bemutató, 2016-ban lezárt monográfia (Povedák K. 2019) elkészülte óta tehát jelentős felfordulás következett be a keresztény könnyűzenei szcénában. Mostani tanulmányunk azt veszi vizsgálat alá, hogy a vallási könnyűzene helyzete, határai és láthatósága hogyan változott meg az elmúlt években. Esettanulmányként elemezzük, hogy az ismert énekesnő, Tóth Gabi, reprezentációjában, klipjeiben, dalaiban és imidzsén nagyjából 2018 óta megfigyelhető kereszténység és patriotizmus-központú fordulat után megjelenő konfliktusok és viták milyen okokra vezethetők vissza, milyen sajátosságokkal rendelkeznek és valójában miről is szólnak: a kereszténység populáris kultúrában való növekvő jelenlétéről, a megélt nacionalizmus esztétikai dimenziójáról, vagy a politikai hatalomnak immár a zenei szcénára is kiterjedő központosító törekvéseiről?

2. Zene és politika, zenepolitika, politikai zene

A magyar könnyűzene és a politika sokoldalú kapcsolódásairól az elmúlt bő három évtizedben átfogóan, néhány mondatban írni lehetetlenség. Témánk szempontjából a zene és politika összefonódása kapcsán két aspektust érdemes kiemelnünk: egyrészt, hogy az 1989 után létrejövő új kormányok elvesztették érdeklődésüket a pop-rockzenei színtéren. Sem ideológiai célra nem igazán használták az előadókat, sem tematikai, pénzügyi befolyást nem kifejezetten gyakoroltak. Amíg a dalszövegek explicit vagy szimbolikus jelentéstartalma 1989 előtt könnyen célpontot találhatott a központosított hatalom elnyomóapparátusában és a cenzúrában, (aminek következtében főleg az underground zenei színtérré – mint a politikai rendszerre potenciálisan veszélyes területre – jelentős rendőrségi és titkosrendőrségi erők fókuszáltak) addig a demokráciába való átmenet után mintha tematikai válság következett volna be: ki és mi ellen (globalizáció? fogyasztói civilizáció és hatásai?) lázadjanak, vagy lázadjanak-e egyáltalán?²⁰ Már amennyiben lehetséges akár csak ezen szempontból is egyetlen ernyő alatt tárgyalni a

19 A felsorolást sokáig lehetne folytatni, megemlítve olyan eseményeket is, mint az ország első keresztény könnyűzenész képzésének a megindulása 2022 szeptemberében a Weiner Leó Katolikus Zeneiskola szervezésében, a Magyar Katolikus Püspöki Kar és az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye támogatásával. „A képzés célja a gitáros szentmisék zenei színvonalának fejlesztése, katolikus liturgiához méltóvá tétele. Ajánljuk ezt a képzést mindenkinek, aki a gitáros szentmiséken való zenei közreműködést nem hobbiként, hanem szolgálatként szeretné végezni.” (<http://gitaroskantor.hu>) Habár ez a szélesebb nyilvánosságot kevésbé érinti, és a cikk témájához is csak érintőlegesen csatlakozik, jelentősége nem elhanyagolható, mivel a keresztény könnyűzene kapcsán fél évszázados problémát szándékozik megoldani.

20 Ebből kivételként talán a szélsőjobboldali skinhead kultúrához kötődő együtteseket lehet megemlíteni, amelyek változatlanul, csak immár szabadabban hangoztatták a fajelméletet, szélsőséges szociáldarwinizmust, irredentizmust tükröző nézeteiket dalszövegeikben és vizuális reprezentációjukban.

„könnyűzenét”²¹, akkor felszínesen azt mondhatjuk, hogy sem a politika nem fejtett ki jelentősebb erőfeszítést a zene eszközösítése érdekében, sem a zene nem volt igazán politikus. A helyzet eleinte lassan, később egyre karakteresebben a 2010-től kezdődő Orbán-kormányok idején változott. A Gergely András már 2011-ben felhívta a figyelmet arra, hogy a hatalmon lévő rendszer stílust váltott és a populáris zenei szcénát elkezdte politikai szempontból is jelentős, közvélekedést befolyásolni képes tényezőként kezelni akkor, amikor az „MR2 Petőfi Rádió az aktuális intendáns nyomására a 'Felhők jönnek Magyarországra...' dalszövegsor miatt kitiltja a lejátszási listákról a Pál Utcai Fiúk új, Balatonszepezd című számát – és nem 1963-ban, hanem 2011 februárjában... Dalpolitika a füleknek? Áthallások a burkolt félelmek mögött? Avagy mégis 'Tilos az Á...''??” (A. Gergely 2010: 10). A zenepolitika – azaz AGA megfogalmazásában „a zene mint társadalmi életvilág befolyásolására tett kísérlet” (A. Gergely 2010: 8) – azóta már szintet lépett és a tiltások helyett, vagy inkább mellett, mintegy visszatérve a 3T-elmélet alapjaihoz, a támogatásokra helyezi a nagyobb hangsúlyt, így juttatva fokozott láthatósághoz, médiareprezentációhoz és gazdasági előnyökhöz a számára kedves, a szimbolikus politikai üzeneteket a tömegek felé tolmácsolni képes előadókat. A hatalom tehát, ahogy Barna és Patakfalvi-Czirják is megállapította, helyzetbe tudja hozni a populáris zenét, de a populáris zene is hozzájárulhat a politikai hatalom megerősödéséhez, hiszen a rajongók tömegei különböző társadalmi és kulturális rétegekhez kötődnek, a tömeges rítusok során szerzett élmények pedig akár sokszoros erővel is kifejthetik hatásukat (Barna – Patakfalvi-Czirják 2022: 183). Az állami, „közszolgálati” rádiók és a kormányközeli vállalkozások vagy személyek kezében lévő rádióállomások esetében az előadók politikai orientációja alapján történő szelekciója mellett immár egyre hangosabbá válik az „a művészet mindig ellenzéki” kliséen alapuló ellenoldali politikai véleménynyilvánítás a zenészek körében is, mely az állami támogatásokban részesülő előadókat és zenekarokat a hatalommal való megalkuvással vádolja. Persze, akár a támogatási módokról beszéljünk, akár a dalszövegekben megjelenő politikai üzenetekről, vagy az ilyen hatalmi törekvésekkel szembeni – a zenészek körében formálódó – fellépésekről, ugyanúgy „a zene mint politika” (A. Gergely 2010: 8) jelenségkörét „táncoljuk körbe”.

A konkrét lépések között elsőként a 2014-ben a Nemzeti Kulturális Alap keretein belül indított *Cseh Tamás Programot*, majd ezt felváltva 2017 októberétől már *Hangfogláló Könnyűzene Támogató Programot* kell említenünk²², ami nyolc alprogrammal – köztük az induló fiatal zenészeket, klubokat, a könnyűzenével foglalkozó sajtót, vagy a Magyar Könnyűzenei Örökség Megőrzését Támogató projektekkel – működik. A Covid-19 következtében a megélhetési forrásait jelentős részben elveszítő zenei szcéna fennmaradását elősegíteni szándékozó

21 Szükséges ismételt felhívni a figyelmet a könnyűzene terminus hibás voltára: mitől lenne „könnyű” pl. a politikai rendszert bíráló zene? Szövegében, netán annak vagy zenéjének esztétikai művészségében? Ha igen, akkor lehet-e könnyűnek titulálni a transzcendenciát középpontba helyező keresztény könnyűzenét? Hol vannak a könnyűzene határai? A közízlés vagy a magasművészetek alapján határozzuk-e meg ezeket? Bővebben erről lásd Vedres 2006.

22 <https://hangfoglalo.hu>

garázskoncertek, majd raktárkoncertek az Antenna Hungária és a Magyar Turisztikai Ügynökség felügyelete alatt működtek és válogatott előadók zártkörű fellépéseit segítették.²³ Hasonlóképp, ám már nyilvános ingyenes koncerteket, közösségi megmozdulásokat, falunapokat támogatott országszerte a *Hacacaré* program 2021 augusztusától kilenc héten át.²⁴ 2020 júniusától pedig a könnyűzene támogatása, Demeter Szilárdnak a könnyűzene megújításáért felelős miniszteri biztossá történő kinevezésével, immár a kormányzat szintjére került. A könnyűzenei támogatások mellett jelent meg és jelentősebb médiavisszhangot kiváltva²⁵ működik azóta is a vallási könnyűzene támogatásáról szóló 1046/2019. (II. 18.) Kormányhatározat, amivel a hatalom „lándzsát tört a kárpát-medencei vallási hagyományok megőrzése, valamint életben tartása és élővé tétele szükségessége mellett. Ennek érdekében támogatja a vallásos könnyűzene alkotói kiteljesedését elősegítő rendszerek kialakítását és fenntartását, valamint társadalmi kiteljesedését elősegítő rendszerek kialakítását és fenntartását [...] célja, hogy a vallásos könnyűzene segítségével kifejtett hatás által a magyarországi vallásos közösségeket aktivizálja, széles körben mintát adva a megújuláshoz, segítve a különféle hívó közösségeket, hogy hitükben megerősödjenek, és küldetésüket hatékonyabban tölthessék be.”²⁶ Barna és Patakfalvi-Czirják kiemelik, hogy az elmúlt évtizedben az állam a támogatási rendszereken keresztül megkerülhetetlenné vált, sőt, felteszik a kérdést, hogy „lehet-e még függetlennek maradni, ha a politika dönti el, kinek a slágereit játsszák a rádiók és melyik falunapon, fesztiválon lehet ezeket előadni?” (Bálint 2022: 7) A könnyűzenei támogatások és a kormány – akár szimbolikus üzenetekben, akár személyes jelenlétben megvalósuló – befolyása és láthatósága a szerzőpáros véleménye alapján a NER szimbolikus területfoglalásaként, „az Orbán-rezsim hegemoniaépítésének részeként, ideológiai pilléreként” értelmezhető (Barna – Patakfalvi-Czirják 2022: 182).

A keresztény könnyűzene és a keresztény könnyűzenészek láthatóságának ugrásszerű növekedése tehát szintén nem alulról, a megélt vallási kultúrából organikus módon, tömegigényre kinövő jelenség, hanem felülről vezérelt, mesterségesen gerjesztett folyamat eredménye. A láthatóság emelkedésében szerepet játszik többek között a 2010-es évektől kezdve erősebben kontrollált média szándékoltan irányított figyelme a vallási zenei színtér iránt; az a tőkeinjekció, amit a kormányzat a keresztény zenészek támogatására fordított; valamint az említett könnyűzenei „mentőcsomagok”, melyekkel szinte párhuzamban megszorodni látszanak a hitüket nyíltabban felvállaló énekes sztárok. A folyamat következtében a közvéleményben éles törés keletkezett. Az új irányvonal támogatói és kritikusai között az online térben és a médiában zenei állóháború alakult ki, miközben

23 A támogatásban részesült előadók listája elérhető itt: <https://infostart.hu/kultura/2020/08/13/megvan-melyik-zenekarok-adhatnak-raktarkoncerteket>

24 <https://oszihacacare.hu>

25 Többek között: https://nepszava.hu/3084337_a-mohacsiak-szeptember-vegen-valaszthatnak-uj-polgarmestert-es-kabinetet; https://hvg.hu/itthon/20190218_Milliardokat_adott_a_kormany_hataron_tuli_vallasos_konnyuzenere; https://hvg.hu/gazdasag/20201028_vallasi_konnyuzene_tamogatas; https://index.hu/kultura/2020/10/28/eddig_1_2_milliard_forintot_koltott_a_kormany_a_vallasi_konnyuzenere/

26 <https://emet.gov.hu/vallasi-konnyuzenei-eloadok-es-zenekarok-tamogatasa/>

maguk az érintett zenészek is folyamatosan arra kényszerülnek, hogy megmagyarazzák és megvédjék újabb, őszintének szánt manifesztóikat.

De mindez vajon azt is jelenti, hogy ezek a frissen kereszténnyé váló zenészek a keresztény könnyűzenei színtér részeseivé is válnak és erősítik annak társadalmi beágyazottságát? Ennek megválaszolásával kapcsolatban több, módszertani szempontból kritikus kérdés merül fel. Elsőként maga a terminus. A *Gitáros apostolok* című korábbi monográfiában a keresztény könnyűzenét olyan könnyűzenei alkotásként határoztuk meg, melynek „tartalma a kereszténység tanításához, eszmerendszeréhez kötődik, keresztény zenészek adják elő liturgikus, dicsőítő vagy evangelizáló szándékkal, és a zenét befogadó közösség keresztény könnyűzenének tartja” (Povedák K. 2019: 23). Ezekben az újabb esetekben mindegyik énekesnél megtalálható az előadó keresztény hite, a kereszténység tanításához (is) kötődés, ugyanakkor funkció terén a dicsőítő jelleg nem minden esetben egyértelmű. A személyes hitre utaló megjegyzések, mint esettanulmányunknak választott Tóth Gabi dalainál pl. „hitem elhoz majd minden csodát”, az Istenre való utalás („egy az Isten”) önmagukban, vagy akár együtt sem feltétlenül alkalmasak arra, hogy egy vallási konnotációjú szórakoztató dalt dicsőítő jellegűvé alakítsanak. Hasonló helyzettel találkozhatunk, mint korábban például Zámbo Jimmy *Nézz le rám, istenem!*, a Tankcsapda *Adjon az ég!*, vagy a patrióta rockot játszó Kárpátia *Egy az Isten, egy a Nemzet* című dalainál, melyeknél a személyes hit különböző aspektusainak megjelenése vagy a transzcendens megszólítása még nem írja felül a dalok alapvetően szórakoztató jellegét. Nehéz egyértelműen mérni emellett, hogy maga a közönség az adott dalt pusztán a) szórakoztató, vagy b) szórakoztató, de keresztény értékeket is közvetítő „könnyűzeneként”, esetleg c) dicsőítő zeneként értelmezi. A különböző médiaelemzések, személyes interjúk, valamint Ákos és Tóth Gabi koncertjein való résztvevő megfigyelések és beszélgetések során azonban az utolsó, dicsőítő zeneként való meghatározás egyáltalán nem került elő.

3. Tóth Gabi és a fölötte vívott vallási, politikai, esztétikai médiaháború

Tóth Gabi (2019 óta Krausz-Tóth Gabriella) tizenhat évesen, 2004-ben tűnt fel a *Megasztár* televíziós tehetségkutató műsorban, ahol harmadik helyezést ért el. (Az előző évadot 2004-ben nővére, Tóth Vera nyerte kiemelkedő fölényvel.) Két albumot jelentetett meg (*Fekete virág*, 2005, Magneoton – Warner Music; *Elég volt!* 2010, Magneoton – mTon), melyek a MAHASZ eladási listáján a 27. illetve 24. helyet szereztek meg az adott évben. Többször szerepelt az X-Faktor tehetségkutató műsorban mentorként, kétszer indult az *A Dal* zenei vetélkedőn (ám egyszer sem került be a négy legjobb előadó közé). Szerepelt a *Való Világ*, a *Hal a tortán*, a *Celeb vagyok, ments ki innen!*, a *Dancing with the Stars*, a *Sztárban sztár* és a *Nagy duett* televíziós reality műsorokban, valamint a különböző bulvármédia termékek rovatai folyamatosan napirenden tartják véleményét, tevékenységét. Mivel tinédzserként

került a reflektorfénybe, középiskolai tanulmányait nem fejezte be. 2019 óta házas, egy gyermek édesanyja. Az utóbbi években a bulvármédia tabloid-sze-replőinél megszokott tematikák, valós hírértéket nem képviselő pszeudo-esemé-nyek (Boorstin 1982) mellett személye körül élénk vita folyik. Ennek fókuszában azonban már nem felszínes látszathírek állnak, hanem egyrészt személyes hite és kereszténysége, valamint nemzeti identitásának explicit felvállalása. A „média-hype” berobbanásához Tóth Gabi és FankaDeli *Egy az Isten* című dala szolgált, melyet a sokszorosan bírált, kétes történelmi hitelességű és technikailag nivót-lan kivitelezésű *A pozsonyi csata* című animációs film zenéjeként alkottak meg. A Kásler Miklós vezette Magyarországi Kutató Intézet számára készült animációs film negatív fogadtatásától a – ráadásul történelmi-ideológiai és szövegesztétikai hibáktól egyszerre hemzsegő – dal sem tudta függetleníteni magát. Az ősi magyar táltoshitre és az egyistenhitre egyszerre utaló dalszöveg (pl. „Ősök sorsai, sorsok a mostban, aranyló szikra a dobokban lobban [...] Oroszlán szív nem millió nyúl-lal, égi igazság szállj a turullal. Mikor harcba kell menni és véretem adni, én nem feledem egy az Isten. Mikor kedvesem hangja lelke simogatja, én nem feledem egy az Isten”) még a korai magyar történelem mélyrétegeiben járatlanok köré-ben is felháborodást váltott ki. A politikai-ideológiai kiállásként is értelmezhető dal Tóth Gabi számára a továbbiakban fokozott médiafigyelmet eredményezett mind a kereszténységgel, a nemzeti kultúrával és a politikai rendszerrel kap-csolatos megjelenésénél. Innentől kezdve folyamatos öngazolási és önvédelmi kényszerbe kerül, aminek során számot kell adnia megtérésének valós voltáról („Nagyjából hét évvel ezelőtt erősödött és szilárdult meg a hitem, és valóban, amikor a kislányom megfogant, akkor már tudtam: ez csak Isten műve lehet”)²⁷, valamint a nemzeti kultúra és a népi tradíciók iránti hirtelen megjelenő vonzó-dásának mélyebb gyökereiről („Gyerekkoromban népzenei közegben szocializá-lódtam. Táncházba jártam, népdalokat énekeltem. Ez volt a természetes közegem [...] 2014 körül viszont alkotói válságba kerültem. Nem éreztem magaménak a dalaimat. Kiegészítő közeli állapot volt ez [...]. Felhívtam Csóka Péter gitárost [...] eljött és elkezdett egy népdalt játszani, amire énekelni kezdtem. Ott aztán történt valami. Varázslatos pillanat volt).²⁸ Emiatt a médiaesemények kapcsán különös figyelmet fordít a transzcendenshez való viszonyának láttatására (pl. „A szegedi koncert előtt Böjte atya áldása és ölelése erőt adott és megerősítette a hitemet [...] A hit ereje, köszönjük Szeged!”)²⁹, illetve annak hangsúlyozására, hogy a népi kultúra és nemzeti identitás megőrzését mennyire fontosnak érzi (pl. „legalább úgy vigyázzunk az értékeinkre, magyar kultúránkra, hagyományainkra, aho-gyan Erdélyben teszik, csak így maradhatunk meg magyarnak. Az identitásunk,

27 Vági Barbara: Tóth Gabi: Egy hangos, szűk réteg gyűlölködik, akik liberálisnak mondják magukat. (2022.08.08) *Origo.hu*, <https://www.origo.hu/kultura/20220804-toth-gabi-jobboldali-lazado-vagyok-interju.html>

28 Vági Barbara: Tóth Gabi: Egy hangos, szűk réteg gyűlölködik, akik liberálisnak mondják magukat. (2022.08.08) *Origo.hu*, <https://www.origo.hu/kultura/20220804-toth-gabi-jobboldali-lazado-vagyok-interju.html>

29 <https://szegeder.hu/helyi/2022-09-25/bojte-ata-megaldotta-dom-teri-koncertje-elott-toth-gabit/6330276d47d3c01f72ecbf0e>

hitünk, kultúránk megőrzése a megmaradásunk záloga. Az az álomom, hogy eljön majd az idő, talán nem is olyan sokára, amikor rólunk vesznek példát a nyugati országok. Erő, büszkeség, nemzettudat, ez a magyarság. Ez a mi küldetésünk”).³⁰ A különféle sajtótermékek fokozott figyelemmel kísérték Tóth Gabinak az Eucharisztikus kongresszuson való fellépését is és jelentéssel bíró szenzációként tállták, hogy a kongresszusi színpadon előadott, vallási tartalommal egyébként nem rendelkező *Az én szívem* című dala szövegében az esemény jellege miatt az *erdőben szeretkeznénk* sort *erdőben ölelkeznénk*-re változtatta, a Sugarbirds által tervezett matyó folkloreszk ruhájával pedig eltakartatta tetoválásait.

Tóth Gabi dalai közül az utóbbi években elsősorban azok kaptak nagyobb figyelmet és szereztek több megtekintést/letöltést a különböző zenei felületeken, melyekben a vallási és patrióta tematika áll a középpontban. A heves reakciók megértéshez – melyeket maguk a médiatermékek is jelentős mértékben generálnak azzal, hogy folyamatosan tematizálják az énekesnő megnyilvánulásait – szükséges megismernünk a dalokat is.³¹

Legnagyobb számú megtekintéssel³² és a közvéleményt leginkább megosztó, vitákat generáló hatással *Az én szívem* című szám rendelkezik. A dal szövege alapvetően patrióta, mely a magyar táj szépségeiről szól, direkt keresztény utalás csupán a templomharang említése, valamint a dal záró sora „érezem, a hitem, ami elhoz majd minden csodát”. A klip negédes patriotizmusa hangsúlyosan utal a magyar történelem és a kereszténység szoros összefonódására. Többször is feltűnnek benne néptáncosok, népies zenei betétek hegedűvel, romantikus színben megjelenített paraszti kultúra és hagyományok, valamint az Esztergomi Bazilika, és Török Csaba katolikus pap-teológus is. A *Szeretni jöttem*³³ megszületését az *Egy az Isten* és az Eucharisztikus kongresszus környékén kicsúcsosodó támadások és kritikák ösztönözték, és szándékosan a karácsonyi időszakra, advent utolsó vasárnapjára időzítette megjelenését: „[a] ‘Szeretni jöttem’ az én válaszom a gyűlöltre, ami remélem utat talál majd a legtöbb ember lelkéhez!”³⁴ A dal leginkább vallási utalásokat tartalmazó része a kereszténység felszínes tanításait, elsősorban a szeretet-parancsot, a megtisztulást ötvözi az enyhén New Age-es panteizmus gondolatával: „Én szeretni jöttem, Erre születtem, Tisztán állni eléd, Ahogy mások előttem, Ölelni jöttem, Bennem a Mindenség”. Lényegében kritikai visszhang nélkül maradt, ám az előzővel megegyező számú megtekintéssel bír a *Mennyből az angyal*, aminek oka abban keresendő, hogy bár vallási-rituális dalról van szó, egyértelmű vallási konnotációval, használata a karácsonyhoz kötöttség okán túlmutat a vallásos közeget, és általánosan elterjedt karácsonyi ünnepi énekké vált.

³⁰ Vági Barbara: Tóth Gabi: Egy hangos, szűk réteg gyűlölködik, akik liberálisnak mondják magukat. (2022.08.08) *Origo.hu*, <https://www.origo.hu/kultura/20220804-toth-gabi-jobboldali-lazado-vagyok-interju.html>

³¹ Tóth Gabi korábbi dalai jelen témánk szempontjából marginális fontosságúak. Bár megtekintési számaik néhány esetben (pl. *Elég volt*) lényegesen magasabbak, ám sem megjelenésük idején, sem azóta nem kerültek a viták központjába.

³² 2.3 millió megtekintés a YouTube.com fájlmeosztón 2022.11.05-én

³³ 1.4 millió megtekintés ugyanott

³⁴ <https://168.hu/szorakozas/megjelent-toth-gabi-uj-klipje-szeretni-jottem-221894>

Ha a dalokhoz a fájlmegosztó oldalakon érkező kommenteket olvassuk, hamar feltűnik, hogy kizárólag olyan pozitív hozzászólások jelennek meg, melyekből a kritika legkisebb szikrája is hiányzik. A jól láthatóan cenzúrázott vélemények elragadtatással beszélnek a „csodaszép” dalokról, amelyek olyanok „mintha a szívünket simogatnád” vagy „szomorú hogy a magyar közönség a szennyet hamarabb érvényesíti mint az értéket”. Üdvözik a kereszténység és a tradíciók felé fordulást, a nemzeti identitás fontosságának hangsúlyozását, gyakorlatilag mindazt, ami az elmúlt évek során új vonásként Tóth Gabinál megfigyelhető és kritikát váltott ki a sajtóban és a közvéleményben: „Öröm a lelkünknek, hogy végre igazán megérkezettél és tehetséged csodás napfényt hozhat a mai elvadult és sokszor igazságtalanul gonosz világunkba!” „Reméljük legközelebb is Te lépsz fel a pápa előtt, hisz a tehetségedre mindenki felkapja a fejét, és őszintén, komolyan mondom, hogy ezt a klipet magyarként nem lehet nem szeretni!!” „Gyönyörű, mágikus, teremtő erejű dal. Egy gyönyörű, teremtő erejének teljében lévő nő által előadva. Óriási energiát képvisel, ez az ami nem tetszik azoknak akik a romlást, rombolást képviselik. Szeretet, az ember és a környezet egysége, összetartozása, szabadság, öröm, boldogság ez mind benne van, MÁGIKUS.”³⁵ Mindennek következtében a támogató kommenteket – kutatómódszertani szempontból is – problémás felhasználni. Egyrészt amiatt, hogy mind a YouTube-on, mind az általunk áttekintett Facebook-posztoknál szelektálnak a hozzászólók között: vagy nem lehet a dalokat szóban véleményezni, vagy a nem támogató véleményeket törlik, illetve, csak a tetszést kifejező like-ok láthatók, míg a kritikus dislike jelzésre nincs lehetőség.³⁶ Gyakorlatilag így egy belsős rajongói narratívával találjuk szembe magunkat, amely csak saját értelmezését és esztétikai véleményét fogadja el helyesnek, azaz mindenféle kritikai gondolkodást és véleményt kiszűr és rosszindulatú támadásként értékeli.

Ezekkel élesen szemben állnak a cenzúra folyamatának ki nem tett oldalakon olvasható vélemények, melyek alapvetően két szempontból bírálják az énekesnőt és a dalokat. Egyrészt esztétikai alapon tartják giccsesnek a klipek látványvilágát, ami elsősorban a magyarságtudat reprezentációjához kötődik. Másrészt, a dalok stílusa, megjelenési körülményei, a hozzá kapcsolódó szimbolikus üzenetek mögött a NER-hez való közeledést, a kormánypropaganda-gépezethez való simulást vélik felfedezni: „Azt persze eddig is jól tudtuk, hogy Gabi is beállt Ákos és Nagy Feró mögé abban az elvtelen sorban, amely a Fidesz kiszolgálónak csapata, de arra álomban sem gondoltam, hogy ennyire NER-esedik a valaha jobb sorsra érdemes ’művésznő’. Tulajdonképpen nem tudom, milyen izlésficam kell ahhoz, hogy valaki egy ennyire giccses, és ’hazafiasnak’ sminkelt dalt bevállaljon, de gondolom, van az a pénz, amiért valakinek korpás lesz a haja ... nem csak a szöveg, hanem a dallamvilág is visszataszítóan NER-esre sikerült, próbál népdalosan pop lenni, de ebből csak egy moslék sikeredett... Na és hogy a képi világ? URAMISTEN! ...A Pápa szentmiséje előtt is elénekelte a dalt... Bár ne tette

35 https://www.youtube.com/watch?v=Ofog092eqqQ&ab_channel=TóthGabi

36 2021 szeptember 1-én „élőben” számolt be a telex.hu újságírója, hogy a like/dislike arányt eltünteték Tóth Gabi dalainál. <https://telex.hu/zacc/2021/09/01/toth-gabi-uj-magyaros-klipje>

volna!”³⁷ „Kicsi lány! Nem az a baj, hogy keresztény vagy! Az a baj, hogy eladtad magad kilóra a NER-nek. Voltál te már a klipjeidben minden, csak nem ez a „szűzieskedő”, műmagyar, műkeresztény, műnemzethy, nép leánya. Létrehozta a NER elvárásai szerinti giccses valamit, ami hazug, álságos. Na ezért kapsz hideget-meleget az interneten.”³⁸

A Tóth Gabi személye körül kialakult médiaesemény a magyar kulturális, zenei és politikai rétegek széles körét is megnyilvánulásra készítette. Magától értetődő módon a kormánypárti sajtótermékekben, melyek közösséget éreznek az énekesnő megtérésével kapcsolatban, a megszólalások támogató és elismerő jellegűek, a bírálók személyével és érveikkel kapcsolatban pedig kritikusak és politikailag machinálnak állítják be őket. Ezzel szemben a független és a kormánnyal kritikus média viszonyulása pont az énekesnő pálfordulása mögött tételez fel számítást és politikai szándékosságot. Ugyanezt tükrözte az IDEA Intézet 2022 szeptemberében 1800 fős mintán végzett közvéleménykutatása arról, hogy Tóth Gabit vajon kereszténysége miatt éri-e kritika, illetve, hogy jogosan kritizálják-e hitelessége miatt. Míg az össznépszerűségben belül 39% szerint nem a kereszténysége, 23% miatt pedig a kereszténysége miatt éri kritika, és 40% nem tartja hitelesnek az énekesnő kereszténységét, és jogosnak ítéli meg az őt ért kritikát a szembenálló 22%-kal, a pártpreferenciák alapján készült felmérések ettől lényegesen eltérő, politikai oldalanként egymással szembenálló eredményeket hoztak.³⁹

Leghevesebben talán Puzsér Róbert foglalta össze írásában az énekesnőnek a médiát és a médiafogyasztókat egyaránt megosztó dalai és megnyilvánulásai, valamint addigi médiajelenlétének és újabb nézeteinek inkompatibilitása körül kialakuló népharag lényegét. Puzsér, a rá jellemző explicit stílusban rótt fel, hogy Tóth Gabi „[e]gyszer Soroksári úti prostituáltak öltözik, aztán meg etno-hímzéses, Váci utcai szuvenirbabának. [...] A gyalázatceleb, a médiahisztérika, a Való Világ és az Éjjel-Nappal Budapest című hulladékrealitá mősorok hangja többé nem éri be a nyilvánossággal, a jó ízléssel és a kultúrával – már a Krisztushoz való megtérést is meg kell gyaláznia. Ez volna a megtérés? Leveszed a kurvás szerkódát, felveszed a rakott szoknyát, és mehetsz is Sztárban Sztározni Jocival meg Majkával? Ezt vállalták a mártírok? Ez történt Pál apostollal a damaszkuszi úton? Értem én, hogy Tóth Gabi úgy érzi, valóban megtért, és igaza is van – csakhogy Orbán Viktor lábához tért meg. Persze ez is valami, csak nem kéne belekeverní a Jézus Krisztust [...] konzisztenciátlan szervilizmussal hajtja alá teljes lényét az Orbán-rendszer identitáspolitikai elvárásainak.”⁴⁰

Az énekesnő védelmére kelő, közismert személyek közül szimbolikus jelentőséggel bírt Demeter Szilárd *Hagyjátok békén Tóth Gabit!* címet viselő megszólalása az *Origo.hu*-n. A könnyűzenéért felelős miniszteri biztos ebben a kritikákat

---

37 https://kormanykommentek.blog.hu/2021/09/02/toth_gabi_a_ner_legujabb_ideologiai_es_nersztetikai_zaszloshajaja

38 <https://varosikurir.hu/toth-gabi-ne-bantson-azert-mert-keresztény-vagyok-labjegy-egy-blogbejegyzes-margojara/>

39 <https://www.blikk.hu/politika/magyar-politika/toth-gabi-keresztény-hiteles-kozvelemenykutatasi/p1q9624>

40 <https://www.facebook.com/Robert.Puzser/posts/381181910237188/>

a kereszténységet érő támadások közé sorolta, amivel gyakorlatilag kivetítette a jelenségre a kortárs belpolitikai megosztottság bipolaritását. Ebben a keresztény = patrióta = Tóth Gabit támogató körök küzdenek szerinte a liberális és keresztény-ségellenes = kirekesztő és nemzetellenes = Tóth Gabit bíráló erőkkal: „A liberális (?) morál önfelkent papjai nem fogadják el, hogy egy művész – Tóth Gabi az egyik legjobb magyar könnyűzenei énekesnőnk, vitathatatlan hanggal és muzikalitással – arca és nagykövete annak a világnézetnek, amelyet sajátjának érez. A liberálisok ítélkezése nem elfogulatlan: ha Tóth Gabi a szivárványos doktrína mellett tett volna hitet, akkor ugyanők a tenyerükön hordoznák. Ennek így nem lesz jó vége. A toleranciabajnokok a Tóth Gabi elleni verbális dzsiháddal éppen a gyakorlatban bizonyítják, hogy az intoleranciát is lehet morálisan igazolni.”⁴¹ Más szintről, a vernakuláris vallásosság irányából (bár a kifejezés nem jelenik meg az írásban) ragadja meg és veszi oltalmába az énekesnőt Gável András, az 1990-es években induló, második generációs, mára meghatározó keresztény könnyűzenei előadók egyik legjelentősebb képviselője, aki a Facebookon és a *Vasárnap* portálon fejtette ki, hogy kezdeti szkeptikussága után világossá vált számára, hogy Tóth Gabi nézetei „élő hitből és Isten-barátságából forrásznak. Igaz, számos ponton a gyermekek gyerekbetegségeit is fel lehet fedezni az Úr felé forduló énekesnő szívében, ám melyikünk nincs ugyanígy úton.”⁴² Gável sorai ezzel gyakorlatilag a cikkünkben később megjelenő értelmezés két kardinális pontjához kapcsolódnak, miszerint mind a megélt vallásosság, és a megélt nacionalizmus egyénenként eltérő, gyakran egymással konfliktusban álló variánsokban létezik; valamint, hogy a személyes hit nem állandó, hanem dinamikusan változó formában van jelen. Tóth Gabi alig két héttel Demeter és Gável írásainak megjelenése után, érezhetően az azokban megfogalmazott nézetekhez már csatlakozva maga is azt írta: „[i]gen, változtam és változom folyamatosan [...] Voltam hétköznapi, tapolcai kislány, szeleburdi, 'lázadó' kamasz, nagyszájú, tetovált rocker és most egy 33 éves nő vagyok. Mostanra talán én is megismertem magam és van egy értékrendem, egy világlátásom. Nem kizárt, hogy újabb 20 év múlva bizonyos dolgokat másképpen gondolok majd, de szerintem ez az élet rendje. Változunk, ahogy a világ is változik körülöttünk. Jó esetben fejlődünk, és napról napra megfontoltabb, bölcsebb döntéseket hozunk. Számonkérhető persze, hogyan viselkedtem, mi volt rajtam 16 éve (gyerekként), vagy akár az is, hogy milyen dalokat énekeltem 20 évesen, és mit nyilatkoztam 22 évesen, de ez mit is mutat meg tulajdonképpen? [...] arra kérek mindenkit: ne bántson azért, mert keresztény vagyok, ne szidjon azért, mert felvállalom a vallásom, egyszerűen csak mondja/gondolja azt, hogy „de jó neki!”, vagy menjen tovább!”⁴³

41 <https://www.origo.hu/itthon/20210831-demeter-szilard-toth-gabirol.html>

42 <https://vasarnap.hu/2021/08/29/toth-gabi-a-vizen-jar/>

43 Fáj... Szerző: Tóth Gabi. (2021.09.12.) <https://csalad.hu/csaladban-elni/faj>

4. Elemzés

A Tóth Gabi-médiaajelenséghez több irányból is közelíthetünk az elemzés során. Megvizsgálhatjuk, hogy milyen mértékig lehet az énekesnő dalainak és média-reprezentációjának hirtelen – patrióta és kereszténység-központú – változásait: A) *egy felülről jövő politikai gépezet tevékenységéhez kötni*, B) *a vallási és populáris kultúra közti határok felhígulásaként értelmezni*; C) *a populáris kultúrát fogyasztók megélt vallásosságának sokfélesége mögött rejlő feszültségek és ellentétek lecsapódásaként elemezni*; D) *a hétköznapi nacionalizmus populáris kultúrán keresztül konstruálódó változatai közötti feszültségként értelmezni*.

A) Ha *felülről jövő politikai gépezet tevékenységéhez kötve* elemezzük, akkor ebből a szempontból a fő kérdés, hogy mennyire ok-okozati eseménysorral állunk szemben, amelyen belül 1) a zene és az énekes a rendszer kiszolgálóiként, eszközeiként szerepelnek, vagy, hogy 2) szándékolt, személyes érdekeket szolgáló számításon alapuló folyamatra érkező reakciókkal találkozunk. Ha ok-okozati folyamatról beszélünk, akkor – ahogy Barna és Patakfalvi-Czirják három populáris zenei dal elemzése kapcsán megfogalmazta – a Tóth Gabi zenéje és médiareprezentációja az Orbán-rezsim hegemoniaépítésének részeként, ideológiai pilléreként lenne értelmezhető (Barna – Patakfalvi-Czirják 2022: 182). Ez esetben helytálló Puzsér azon véleménye, hogy a népharag a NER-hez való szándékolt közeledés kapcsán bontakozott ki: „Tóth Gabi nyilvánosan vállalt fel egy olyan szerepet, amely förtelmesen giccses és velejéig hazug, s amely nem mellesleg maradéktalanul kiszolgálja a kétharmados állampárt identitáspolitikai igényeit. Tóth Gabi tévesen azonosítja a problémát, amikor kifejezésre juttatja, hogy a YouTube-csatornájáról kitiltott felhasználók azért minősítették és gyalázták őt, mert keresztény. Épp ellenkezőleg: azért minősítették és gyalázták, mert nem hiszik el neki, hogy keresztény. Nem ismernek rá a damaszkuszi úton megtért Pál apostolra abban, aki Mészáros Lőrinc tévéjének két gyűlölethíradója közt Sztárban Sztár lesz Majka oldalán.”⁴⁴ Nem mindegy természetesen, hogy a) az énekesnő szándékosan közelít, b) szándék nélkül sodródik a hatalomhoz, vagy c) a hatalom használja fel őt céljai eléréséhez, amit ő d) üdvözölve elfogad, e) eltúr, vagy f) elutasít. A Tóth Gabi karrierjét aktív és kritikus figyelemmel kísérő *telex.hu* feltáró cikke szerint a hatalomhoz való pozitív viszonyulás forrása nem az énekesnő, aki – bensős forrásokra hivatkozva – „nem is igazán követi, ismeri, érti a magyar politikát, és nem ő dörögölözik a NER-hez, hanem épp fordítva.”⁴⁵ Ha el is fogadjuk az újságíró névtelen forrásának véleményét, érdemes ahhoz hozzáfűznünk, hogy ezt a közeledést az énekesnő semmiképpen sem utasítja el, nem kritikus ezzel kapcsolatban, hanem gyakran vállal ideológiai közösséget a kormánnyal, sőt közös fényképezkedést a miniszterelnökkel. De bármelyik aspektussal állunk is szemben, az, hogy a politikai hatalom használja-e fel a zenét és juttatja előnyökhöz a választott énekeseket,

---

44 <https://hirklikk.hu/velemeny/toth-gabi-hazugsagtol-buzlo-megterese/387106/>

45 Sajó Dávid: A mezítlábas, néptáncos lázadó, akiről nem szállnak le a kommentelők: Tóth Gabi portréja. (2021.10.06.) <https://telex.hu/szorakozas/2021/10/06/toth-gabi-portre>

vagy pedig fordítva, a zenészek hódolnak be hitből vagy számításból a hatalomnak, a lényeg mindkét esetben a populáris zene eszközösítése.

B) Ha a médiában lecsapódó eseményt *a vallási és populáris kultúra közti határok felhígulásaként értelmezzük*, akkor annak középpontjában egy olyan, a magyar populáris kultúrában eddig szinte előzmények nélküli jelenséggel találkozunk, amely a hidegháború éveiben a nyugati kultúrkörben természetes módon mindig jelen volt ugyan, ám az ateista rezsimek kultúrpolitikájának következtében régiókban az 1940-es évek végétől fokozatosan eltűnt. Az 1989-es rendszerváltás előtti években nálunk a vallási tartalmak és nyíltan vallásos szereplők, illetve az ő személyes, megélt vallásosságuk diskurzusai gyakorlatilag kivesztek a teljes mértékben profanizálódó populáris kultúrából. Emiatt a magyar „könnyűzenei” szcéna történelmi elemzése során az 1960-as évek végétől induló „vallási beatzene” – hiába vált a vallásos fiatalok többszázazres, sőt, valószínűleg még nagyobb tömegei körében a mai napig is ismert és világhépiüket, vallási praxisaikat paradigmikus mértékben meghatározó jelenséggé – napjainkban is szinte teljes mértékben negligált, marginálisnak tekintett szubkulturális jelenségként értelmeződik (Povedák K. 2019). Ezen a helyzeten kívánt változtatni az Orbáni-kultúrpolitika, aminek kicsúcsosodása a Demeter Szilárd nevével fémjelzett keresztény könnyűzenei programokban figyelhető meg. A vallási és a populáris kultúra határainak áttörését jelezte több, már említett népszerű énekes tanúságtétele is, akik közé Tóth Gabi is beilleszthető. A közfelháborodást tehát eszerint a két, alapjaiban eltérő szféra keveredése, hibridizációja is okozta. Ahogy a divatos zenei stílusoknak a liturgikus zenében való feltűnése kapcsán az 1960-as évektől kezdve az egyházzeneészek és klerikusok kifejezik aggodalmaikat, úgy most a folyamat fordított irányával találkozhatunk, amit a „szekuláris” média szereplői éreznek a vallással összefonódott politikai hatalom erőszakos területfoglalásként. A kérdésre a választ, hogy Tóth Gabi személye miért vert ilyen mértékű média-hullámokat, míg a népi kultúra tradicionalitását szintén felhasználó és hitét megvalló olyan énekesek, mint Pápai Joci, Mező Misi, vagy Caramel pedig miért nem, azonban ez az aspektus már nem tudja megválaszolni. A választ esetükben még csak nem is cigány identitásukban kell keresni, hanem sokkal inkább a fenti A) elemzési szempont meglétében, vagy meg nem létében: az ő esetükben médiaszerepléseik nem, vagy nem olyan mértékben hordoztak explicit vagy burkolt személyes politikai elköteleződésre utaló tartalmakat.

C) Érdemes számításba venni, hogy a jelenséget a *populáris kultúrát fogyasztók megélt vallásosságának sokfélesége mögött rejlő feszültségek és ellentétek lecsapódásaként* is lehet elemezni. Ennek lényege, hogy valamennyien rendelkezünk megélt vallásossággal, amelyet mindenki egyéni módon és másként konstruál (Primiano 1995; Ammerman 2007; Hall 1997; Orsi 2002; McGuire 2008). A sokféle megélt vallásosság hordozói között – a teljesség igénye nélkül – találhatunk olyanokat, akik 1) magukat nem tartják vallásosnak és leginkább az ateizmushoz kötődnek; 2) akik magukat nem tartják vallásosnak, ám világhépiükben többféle spirituális, ezoterikus irányzat, vagy „kvázi vallás” (pl. politikai vallásosság, sztárkultusz) is megtalálható (Povedák I. 2011); 3) akik magukat valamely spirituális, ezoterikus

irányzat lazább vagy szorosabb követőjének tartják; 4) akik magukat kereszténynek tartják, ám intézményhez kötődő vallásosággal nem rendelkeznek (kulturális kereszténység, lásd Demerath 2000); 5) akik valamely egyházhoz (régiónkban főként valamely keresztény egyházhoz) kötődnek, ám nyitottak más spirituális, ezoterikus, vagy „kvázi vallás” iránt; 6) akik fundamentalista módon kötődnek valamely egyházhoz és elutasítják az ezotéria minden irányzatát, ám világképükben bizonyos kvázi vallások – főként a nacionalizmus és a politikai vallás – is szereppel rendelkeznek. Mivel mindenki egyénekenként eltérő módon összeálló megélt vallásossággal bír, ugyanakkor mindenki a személyes hitét tartja normatív értelemben „a kereszténynek”, „az ateistának” stb., így az attól eltérő formák különféle (a rácsodálkozástól a megrökönyödésig és elutasításig terjedő) reakciókat válthatnak ki. Tóth Gabi keresztényként és patriótaként történő kiállása ebből a szemszögből értelmezhető a különféle megélt vallásossággal bíró személyeknek az erre vonatkozó támogató/elutasító reakciójaként. Gávéval korábban említett nyílt levele is ebből az aspektusból, a megélt vallási kultúra alapján vallja, hogy Tóth Gabi hite nem mérhető objektív mércével, és a támadások helyett inkább vezetésre szorulna. Érdekes ugyanakkor, hogy a vitákban az énekesnő vallási hitének milyensége elsősorban nem a hívők, hanem a kereszténységhez nem vagy csak távolról kötődők körében került elő. Az azonban, hogy a dalszövegek – mint láttuk – torzítanak, kevernék, vagy felszínesen átértelmeznék a keresztény vallás tanait, már nem kerülnek elő. Nem a kereszténység védelmét, hanem az énekesnő megélt vallásosságának támadását szolgálják tehát a kritikusok.

D) Mindezekén túl lehetséges a *hétköznapi nacionalizmus populáris kultúrán keresztül konstruálódó változatai közötti feszültségként* értelmezni a jelenséget. A nacionalizmust ugyanis nem csupán felülről, a „hivatalos kultúra” szintjéről kiinduló normatív, hanem a hétköznapi kultúrában és az egyéni világképekben is sokféle módozatban és intenzitással ható jelenségként is kell tekintenünk (Billig 1995; Feischmidt 2014; Fox – Miller-Idriss 2008; Brubaker et al. 2008). Tóth Gabi folkloreszk (Foster – Tolbert 2016), magyaros jellegű megjelenése, a folklorizmus jegyeit magán hordozó, Sugarbirds által tervezett öltözékei, klipjeinek hasonlóan mesterkéltén népies vizualitása és szövegvilága ebből a szempontból is jelentős feszültségekeltő hatással bírt. Utóbbi kettő kapcsán alváltozatként tűnt fel a hit és a nacionalizmus materiális aspektusának esztétikai megítélése, azaz annak eldöntése, hogy (lekezelő attitűddel) giccs-e, amit látunk és hallunk. Ennek megválaszolásával több problémába is beleütközünk: egyrészt, a giccset minőségként, az értéktelen, nivótlan szinonimájaként használjuk-e, vagy pedig a közízlés szempontjából az elterjedt, naiv, az idillit központba helyező irányzatként (erről többek között lásd Primiano 2015; Kulka 2020; Voigt 2005; Moles 1975). A kettő között jelentős különbség, hogy az első látszólag „az értékes” „magaskultúra” esztétikai normái felől próbálna közelíteni a populáris kultúra közízlését tükröző jelenséghez úgy, hogy már eleve leminősíti, művésziesskedőnek állítja be, ami abból a szempontból (is) kétségeket támaszt, hogy ezáltal a populáris kultúra közízlésének egészét arisztokratikus göggel meg lehetne bélyegezni. Utóbbi viszont a megélt nacionalizmus szinkretikus jellegét tükrözi (nem problémaként,

hanem realitásként megfogalmazva) a nacionalizmusra egyéni, do-it-yourself módon ráarakódó, egymással sok esetben nem konzisztens, és a valóság idillisztikus ábrázolásának szolgálatába állított megjelenítések sokaságát. Jól tükrözi ezt a telex.hu újságírójának véleménye: „Az én szívem, tartalmát pedig így tudnám a legplasztikusabban összefoglalni: egy könnyed szerelmi vallomás bőrébe bújtatott országimázskampány, amelyből az derül ki, hogy Tóth Gabi a Magyar Táj és Kultúra jellegzetes produktumai között bujálkodna a legszívesebben... a Duna partján szeretkezés a magyar múltból jövő 'útravalók' dicséretével, miközben mindehhez a vizuális körítést az esztergomi bazilika integető papja, egy csipke-terítőt lengető asszony, egy termelői piacos sajtokból lakmározó boldog család, valamint lovagló emberek szolgáltatják.”⁴⁶ A problémát jelenleg nem a(z) objektív értelemben és nem becsmérlésként) giccsként való kategorizálás jelenti, hiszen a pátoszos, érzelgős, tradicionálisnak és autentikusnak hatni akaró, ám önnön szimulakrum, folklóreszki jellegének tudatában nem lévő, és magát többnek, másnak gondoló jelenségeket művészi értelemben giccsként szokás megjelölni, hanem az, hogy a nacionalizmus napjainkban egyre növekvő mértékben a populáris kultúra termékein (pl. filmek, zene, sport) konstruálódik a tömegek számára, és egyre kevéssé találhatók olyan személyek, akik ezektől függetlenül, kizárólag a magaskultúra kánonja alapján építenék fel saját nemzeti identitásuk. Azaz, a Tóth Gabi megélt nacionalizmusát tükröző dal és klip vizualitása jó eséllyel a társadalom széles tömegeinél – függetlenül attól, hogy kormánypárti vagy ellenzéki, keresztény vagy nem hívő egyénekről beszéljünk is – hasonló mintázatokra támaszkodik. Giccsnek feltételezhetően azok a tömegek tartják, akiknek nemzeti identitása kevéssé csak a populáris kultúra alkotásain és azok esztétikai normáin alapulva épül fel.

Bármelyik irányból közelítünk is a jelenséghez, minden alkalommal megjelenik ugyanakkor konfliktusforrásként az őszinteség kérdése. Vajon mennyire volt őszinte az énekesnő, amikor a hívő, szeretet és hagyományörzés-központú megjelenése felváltotta korábbi vadóc imidzsét? Mennyire őszinte megtérésének és hitének hangsúlyozása? Mennyire őszinte, amikor a különféle – pl. az emós, Lady Gagás, Pink megjelenését másoló – transznacionális zenei trendek és stílusok után hirtelen a kortárs folklórizmus, népnemzeti közízlés válik megjelenésének legfőbb üzenetévé? Mennyire őszinte, amikor hangsúlyozza, hogy nem a politikai és anyagi támogatás miatt jelenik meg vezető politikusok mellett és pártrendezvényeken?

5. Konklúzió

Tóth Gabi kapcsán egy olyan médiaszemélyiséget ismerhettünk meg, aki a példaképek kategóriái – hős, sztár, influenszer, celeb – között leginkább az utóbbi, Rojek által celetoid-nak nevezettbe sorolható (Rojek 2001). Utóbbiak jellemző tulajdonsága, hogy ismertségük az esetek jelentős részében már nem valós teljesítményen,

⁴⁶ <https://telex.hu/zacc/2021/09/01/toth-gabi-uj-magyaros-klipje>

eredményeken, sikereken alapul, hanem a médiában való konstans jelenlétük okán híresek (Povedák I. 2014). Azaz ismertek, mert róluk szólnak a hírek. Tóth Gabi – bár kiadott két lemezt miután harmadik helyezett lett egy tehetségkutató versenyen, és néhány, kisebb presztízsű díjat is kapott – igazán jelentős sikert, a slágerlistákon kiemelkedő eredményt elérő dalt nem tudhat magáénak. 2010 óta nem jelent meg albuma, a fájlmegosztó portálokon legnagyobb sikerei azok a dalai, amelyek a legtöbb vitát és konfliktust generálták a hírekben. Ezzel szemben folyamatosan szerepel különféle reality műsorokban és a bulvármédiában, ahol rendszerint konfliktusok és botrányok keletkeznek körülötte, valamint a közösségi média nyilvánossága előtt sorra került konfliktusba más celebekkel és sztárokkal az elmúlt években. Tehetsége ugyanakkor nem kérdőjeleződik meg, ám az egykor sztárnak nevezhető énekesnő mára közelebb került a celeb kategóriájához.

Mivel 16 éves kora óta folyamatosan irányul rá médiafigyelem, és az elmúlt közel két évtized nagyobb részében konstansan a frivol, szórakoztató értékrendet hirdette, így a nyilvánosság számára 2019 körül hangsúlyosan láthatóvá vált, a kereszténységre és a tradicionális, patrióta értékrendre fókuszáló új médiaimídze ambivalens reakciókat váltott ki. A megtérés – mivel nem látványosan, a nyilvános térben zajlik, hanem belső érzelmi viszonyulások és értékrendek paradigmikus megváltozásáról van szó – váratlanul érte a médiafogyasztó közönséget. Vannak, akik elfogadják, hogy Tóth Gabi valóban megtért, és viselkedésében, dalaiban, szerepléseiben ennek következtében nem találnak kivetnivalót, politikai preferenciája és kapcsolatai e körben nem váltanak ki megbotránkozást; és vannak, akik számára nem őszinte sem az énekesnő megtérése, sem az, hogy az ezzel kvázi párhuzamosan láthatóvá váló politikai preferenciái mögött ne állna szándékos közeledés. A különféle viszonyulások háttérben egyrészt nyilvánvalóan az események feltűnő együttállása és az ezekből logikusan levonható következtetések és felfűzhető elméletek állnak. Az, hogy a feltételezett politikai kacérkodás vajon az általános iskolai végzettséggel rendelkező énekes tudatossága, vagy a mögötte álló PR csoport tevékenységének következménye lenne, már nem került elő, ahogy az sem, hogy mi a folyamatban a média felelőssége, mely tudatosan, kereskedelmi érdekektől vezérelve tartja a felszínen a Tóth Gabi személye körül eszkalálódó média-hisztériát. Az, hogy az elmúlt közel két évtized alatt az énekesnő tinédzserből családanyává vált, és ennek következtében világképe, viselkedése magától értetődő módon változhatna (vagy az, hogy a tinédzserként hirtelen sztárrá váló fiatal személyiségfejlődése milyen torzulásokat szenvedhetett), szintén csak az énekesnő hitéhez és politikai nézeteihez közel álló médiában került elő.

A bemutatott dalok közösségi recepciója alapján az is egyértelműnek látszik, hogy nem a kereszténységen belüli vitákkal állunk szemben. Elsősorban nem keresztény teológusok és hívek szólalnak fel a szentmiséket „megrontó”, „rossz”, „tábortűz mellé való” liturgikus énekek ellen, amelyek „ritmusa és szövegvilága ördögtől való”, ahogy ez történt és megfigyelhető volt az 1960-as évek végétől kezdve a keresztény könnyűzene kapcsán végig az elmúlt fél évszázadban. A kritika fókusza emellett még csak nem is az előbb említett hívek megbotránkozása

a kereszténység tanainak felszínes, többször is leegyszerűsített felhasználása ellen irányul. Sőt, a pozitív kommentek épp üdvözlik a popkultúrában megjelenő, professzionális előadók, professzionálisan hangszerelt, dizájnolt, és a nem keresztény médiában is frekvencián megjelenő dalait. Reakcióik részben annak is szólhatnak, hogy a tömegkultúra ismert és ünnepezt sztárjai felvállaltan nyúltak a kereszténységhez, és énekelnek a hit és a vallás egyes aspektusairól, ami a Kádár-korszakban nem, de a rendszerváltozás után is csak elszórtan volt megfigyelhető.

Jól láthatóan olyan, Magyarországon korábban nem elterjedt műfaj tűnt fel, ami ambivalens reakciókat váltott ki a populáris „könnyűzene” fogyasztói körében. Az imént ismertetett támogatók mellett jóval hangosabbak azok, akik részben esztétikai alapon utasítják el az általuk giccsesnek, mesterkéltnak, patetikusnak és felszínesnek ítélt dalokat. Másrészt, negatív véleményük az Orbán-kormány vonatkozó kultúrpolitikájának is szól, mely a korábban tapasztalt negatív, vagy legjobb esetben is csak távolságtartó attitűddel szakítva preferálja és anyagilag is támogatja a keresztény könnyűzenét. A kisszámú, korábban is vállaltan vallásos előadó mellett a hatalom tőkeinjekciójának hatására több – korábban vallási téren nem aktív – népszerű énekes is előtérbe helyezte repertoárjában a vallási tematikát, illetve interjúk során beszélt személyes – korábban a közvélemény előtt nem ismert – istenhitéről. Az pedig szinte természetesnek mondható, hogy a frissen megtérő, a kereszténység tanaival még csak ismerkedő, ám hitüket nyilvánosan felvállaló énekesek nyilatkozatai és dalai is pont ilyen mélységben lesznek inkább még csak „keresztényesek” vagy „keresztény-szerűek” (christianesque) semmint valóban keresztények. Ám ennek ők még nem feltétlenül vannak tudatában.

Hasonló folyamatokat, ahol a politikai hatalom nyit a populáris zenei színtér felé máshol is felfedezhetünk, nem csak Magyarországon. A zene és politikai viszonya aktívan élénkül napjainkban, és a politika egyre növekvő mértékben használja üzenetei megfogalmazásához, céljai eléréséhez a divatos zenét. Tanulmányunk költői kérdéssel zárjuk: mindeközben mi történik a keresztény könnyűzenei színpadon? Népszerűbbek lettek Magyarországon a keresztény könnyűzenei fesztiválok és előadók? Többen látogatják a dicsőítéseket a megnövekedett láthatóság és tőkeinjekció következtében? Vagy a hatalmi eszközökkel a vallási kultúrába való beavatkozás inkább kontraproduktív eredményeket hoz csupán? Vajon kaphatunk-e a közeljövőben ezekre a kérdésekre olyan vallástudományi választ, amelyet a politikai hatalom képviselői is elfogadnak és megfogadnak?

Források

- A. Gergely András (2010): Zene mint politika? In *Zene és/vagy politika. Zeneantropológiai megközelítések* (szerk. A. Gergely András), Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális és Antropológiai Kutatóközpont, 6–12.
- Ammerman, Nancy T. (2007): *Everyday Religion. Observing Modern Religious Lives*. Oxford: Oxford University Press.

- Bálint Orsolya (2022): Pop és populizmus egy húron pendülnek. *Népszava Visszhang*, 2022.05.08.: 7.
- Barna Emília – Patakfalvi-Czirják Ágnes (2022): „Dühöng a fősodor.” Az Orbán-rendszer populista diskurzusai a populáris zenében. *Fordulat*, 30; 2022(1): 181–213.
- Billig, Michael (1995): *Banal Nationalism*. London: Sage.
- Boorstin, Daniel J. (1982): *The Image. A Guide to Pseudo-Events in America*. New York: Atheneum.
- Brubaker, Rogers – Feischmidt, Margit – Fox, Jon – Grancea, Liana (2008): *Nationalist Politics and Everyday Ethnicity in a Transylvanian Town*. Princeton: Princeton University Press.
- Demerath, N. Jay III (2000): The Rise of “Cultural Religion” in European Christianity: Learning from Poland, Northern Ireland, and Sweden. *Social Compass*, 47(1): 127–139.
- Feischmidt Margit – Glózer Rita – Kasznár Katalin – Ilyés Zoltán – Zakariás Ildikó (2014): *Nemzet a mindennapokban. A nacionalizmus populáris kultúrája*. Budapest: L’Harmattan Kiadó – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Foster, Michael Dylan – Tolbert, Jeffrey A. (szerk.) (2016): *The Folkloresque: Reframing Folklore in a Popular Culture World*. Boulder: University Press of Colorado.
- Fox, Jon. E. – Miller-Idriss, Cynthia (2008): Everyday Nationhood, *Ethnicities*, 8(4): 536–563.
- Hall, David D. (szerk.) (1997): *Lived Religion in America: Toward A History Of Practice*. Princeton: Princeton University Press.
- Kamarás István (1989): *Lelkierőmű Nagymaroson*. Budapest: VITA.
- Kulka, Tomás (2020): *Giccs és művészet*. Budapest: MMA Kiadó.
- McGuire, Meredith (2008): *Lived Religion: Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.
- Moles, Abraham A. (1975): *A giccs. A boldogság művészete*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Orsi, Robert A. (2002): *The Madonna of 115th Street: Faith And Community in Italian Harlem, 1880–1950*. New Haven – London: Yale University Press.
- Povedák István (2011): *Álhősök, hamis istenek? Hős és sztárkultusz a posztmodern korban*. Szeged: Gerhardus.
- Povedák István (2014): From Heroes to Celebrities. Problems of definition and potential solutions. In *Heroes and Celebrities in Central and Eastern Europe* (szerk. Povedák, István), Szeged: MTA–SZTE Research Group for the Study of Religious Culture, 7–17.
- Povedák István (2018): *Színvak könyv. A cigány identitás mintázatai*. Szeged: SZOKERESZ.
- Povedák Kinga (2019): *Gitáros apostolok. A keresztény könnyűzene vallástudományi vizsgálata*. Szeged: MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport.
- Primiano, Leonard Norman (1995): Vernacular Religion and the Search for Method in Religious Folklife. *Western Folklore*, 54(1): 37–56.

- Primiano, Leonard Norman (2015): Kitsch. In *The Routledge Companion to Religion and Popular Culture* (szerk. Lyden, John C. – Mazur, Eric Michael), London – New York: Routledge, 281–312.
- Vedres Csaba (2006): *Mi az, hogy könnyűzene?* Budapest: Kairosz Kiadó.
- Voigt Vilmos (2005): A giccs tárgya. *HOLMI*, 2005 május, URL: <http://www.holmi.org/2005/05/voigt-vilmos-a-giccs-targya>